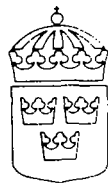

Lagutskottets betänkande

1988/89:LU20

Ändringar i förmånsrättsordningen

1988/89
LU20

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet tre motioner i vilka begärs att förmånsrättsordningen skall ändras i olika avseenden.

En av motionerna rör frågan om förmånsrätt för fordran på grund av företagshälsovård. Utskottet hemställer att den motionen jämte utskottets betänkande i denna del överlämnas till utredningen med uppdrag att utreda vissa konkursrättsliga frågor. De båda övriga motionerna avstyrks med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Till betänkandet har fogats ett särskilt yttrande (m).

Motionerna

1988/89:L301 av Ove Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av nu gällande bestämmelser för prioriterade fordringar i samband med konkurs så att även avgifter till företagshälsovården räknas som prioriterad fordring.

1988/89:L302 av Karl-Gösta Svenson och Hans Dau (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i förmånsrättslagen i samband med konkurs enligt vad som anförts i motionen.

1988/89:L303 av Bengt Silfverstrand och Kurt Ove Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av förmånsrättsordningen.

Gällande ordning

När konkurs inträffat skall, om medel finns i konkursboet, betalning först utgå för konkurskostnaderna och för annan skuld som konkursboet ådragit sig (s.k. massagäld). Av boets återstående medel sker därefter utdelning till borgenärerna i en viss ordning, den s.k. förmånsrättsordningen. Bestämmelser om i vilken ordning olika fordringar skall betalas finns i förmånsrättslagen (1970:979). Förmånsrättslagen (FRL) skiljer mellan särskilda och allmänna förmånsrätter. De särskilda förmånsrätterna (4–8 §§) belastar endast viss egendom och har i princip förmånsrätt före de allmänna förmånsrätterna. Särskild förmånsrätt följer bl.a. med *företagshypotek*, varmed avses en säkerhetsrätt på grund av inteckning i en näringsidkares lösa egendom (5 §),

och inteckning i fast egendom (6 §). Vidare ger betalningssäkring förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk.

De allmänna förmånsrätterna (10–13 §§) avser all egendom som ingår i gäldenärens konkursbo. Enligt 10 § FRL har till en början vissa fordringar, som står de egentliga konkurskostnaderna nära, allmän förmånsrätt. Hit hör exempelvis borgenärs kostnad för att sätta gäldenären i konkurs. I 11 § FRL regleras därefter allmän förmånsrätt för fordran på skatt och allmän avgift – det s.k. *skatteprivilegiet*. Slutligen regleras i 12 och 13 §§ den förmånsrätt som arbetstagare har i arbetsgivares konkurs för sin fordran på lön eller pension, det s.k. *löneprivilegiet*. Fordringar utan förmånsrätt, dvs. oprioriterade fordringar, har inbördes lika rätt (18 §). Det innebär att varje borgenär får betalt i förhållande till fordringsbeloppet. Om egendom, vari särskild förmånsrätt gäller, inte räcker till för fordringen, skall återstoden av fordringen behandlas som fordran utan förmånsrätt.

Som ovan angivits följer särskild förmånsrätt med *företagshypotek*. Vilken egendom som omfattas av företagshypotek framgår av lagen (1984:649) om företagshypotek. Enligt den lagen, som ersatt en tidigare gällande lag om företagsinteckning, omfattar ett företagshypotek en näringsidkares lösa egendom i den mån egendomen hör till den intecknade verksamheten. Vissa slag av lös egendom ingår dock inte i hypoteksegendomen, såsom kassa- och banktillgodohavanden, aktier och obligationer samt skepp, luftfartyg och annan egendom som kan vara föremål för panträtt på grund av inteckning. Om en näringsidkare överlåter sin intecknade verksamhet kan säkerhetshavaren göra gällande sin rätt också hos förvärvaren (s.k. förföljelserätt).

Den närmare omfattningen av de fordringar som omfattas av *skatteprivilegiet* framgår av lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. Som exempel på skatter och avgifter som omfattas kan nämnas de som anges i 1 § första stycket uppbördslagen – bl.a. de viktigaste direkta skatterna – samt bivillningsavgift, sjömansskatt, kupongskatt, tillfällig vinstskatt, mervärdeskatt, åtskilliga punktskatter, tull och socialavgifter. Förmånsrätt föreligger även i fall då annan än den skatt- eller avgiftsskyldige är betalningsansvarig för skatten eller avgiften (2 §), något som kan få betydelse bl.a. i fråga om bolagsmans ansvar för handelsbolags skulder och i fråga om det ansvar för gjorda skatteavdrag som företrädare för juridisk person har enligt särskilda bestämmelser i uppbördslagen och andra författningar. En begränsning föreligger så till vida att fordran enligt uppbördslagen på slutlig skatt har förmånsrätt endast om den tidrymd till vilken skatten är att hänföra har gått till ända före konkursbeslutet (3 §).

Av betydelse för det allmännas möjligheter att få betalt för skattefordringar är vidare vissa särskilda regler om personligt betalningsansvar. I 77 a § uppbördslagen stadgas sålunda att den som i egenskap av företrädare för arbetsgivare, som är juridisk person, verkställt skatteavdrag men uppsåtligt eller av grov oaktsamhet underlåtit att betala det innehållna beloppet i rätt tid och ordning själv är – solidariskt med den juridiska personen – betalningsskyldig för skattebeloppet och tillkommande restavgift. Liknande ansvarsbestämmelser finns i lagen om mervärdeskatt och ytterligare ett antal författningar.

Betydelse har vidare lagen (1970:880) om betalningssäkring för skatter,

tullar och avgifter. Syftet med den lagen är att stärka det allmännas ställning som borgenär vid upphörd och indrivning av fordran på skatt m.m. För att ett beslut om betalningssäkring skall kunna fattas, krävs att det allmänna har en fordran mot gäldenären som avser betydande belopp. Om fordringen hänför sig till en viss tidsperiod, skall tiden ha gått till ända eller fordringen dessförinnan ha förfallit till betalning. Slutligen krävs att det finns en påtaglig risk att gäldenären inte kommer att betala fordringen. Att ett beslut om betalningssäkring har verkställts innebär att gäldenären inte får förfoga över den egendom som omfattas av betalningssäkringen. Den ger också, som ovan anförts, enligt 8 § FRL förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk. Förmånsrätten räknas från den dag beslutet om betalningssäkring verkställdes.

I olikhet med vad som gäller för fordringar i allmänhet får betalning av sådana skatter eller avgifter som avses i 1 § i den ovan nämnda lagen om förmånsberättigade skattefordringar m.m. inte göras till föremål för återvinning i konkurs (4 kap. 1 § konkurslagen).

I ordning närmast efter förmånsrätten för skattefordringar m.m. följer som ovan angivits arbetstagares fordringar på lön och pension, det s.k. *löneprivilegiet*. Sistnämnda förmånsrätt gäller för alla arbetstagare utom för dem som har väsentlig andel i och väsentligt inflytande över företaget. Förmånsrätten gäller även för lön under skälighets uppsägningstid, dock högst sex månader. Till lön räknas i förevarande sammanhang allt som kan hänföras till avlöningsförmån på grund av anställning.

För den enskilde arbetstagarens vidkommande begränsas betydelsen av löneprivilegiet till följd av lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs. Innebörden av den lagen är i korthet att staten svarar för betalning av arbetstagarens lönefordran hos arbetsgivare som försatts i konkurs. I fråga om utbetalt belopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären vilket innebär att statens fordran på lönegarantin har förmånsrätt enligt löneprivilegiet. Lönegarantin finansieras genom arbetsgivaravgifter.

En särskild fråga, vilken aktualiserats genom motion L301, avser karaktären av de fordringar för utförd företagshälsovård som kan uppkomma gentemot ett företag som drivs vidare efter konkurs. Enligt 3 kap. 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160) skall arbetsgivare, om arbetsförhållandena påkallar det, föranstalta om företagshälsovård i den omfattning verksamheten kräver. Vanligen regleras dock frågan om tillhandahållande av företagshälsovård genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Ett övervägande flertal av alla anställda omfattas av sådana avtal. För verksamheten med företagshälsovård lämnar staten bidrag enligt särskilda regler. Bidragen finansieras genom arbetsgivaravgifter.

I ett företag kan företagshälsovården vara anordnad antingen så att företaget självt svarar för hälsovården, något som är vanligt i större företag, eller så att företaget uppdragit åt någon utomstående att ombesörja vården. I det sistnämnda fallet uppkommer fordringar mot företaget för hälsovården vilka i princip är av samma beskaffenhet som de fordringar som leverantörer av varor och tjänster kan ha gentemot företaget. Om företaget försatts i konkurs är vid konkurstillfället obetalda avgifter för företagshälsovården följaktligen inte förenade med någon förmånsrätt i konkursen.

Med avseende på tjänster som företagshälsovården utför åt ett företag *efter* det att företaget försatts i konkurs torde följande gälla. Konkursen medför inte automatiskt att avtalet mellan företaget och anordnaren av företagshälsovården upphör att gälla. Om avtalet inte sägs upp får anordnarens anspråk på betalning karaktär av – oprioriterad – fordran i företagets konkurs. Anordnaren är emellertid för sin del enligt allmänna kontraktsrättsliga regler berättigad att i anledning av konkursen säga upp avtalet. Om så sker och anordnaren träffar ett nytt avtal med konkursboet får de anspråk avseende meddelad företagshälsovård som därefter uppkommer karaktär av massafordran.

Motionsmotiveringar

I motion L301 av Ove Karlsson m.fl. (s) framhålls att ett företag som drivs vidare efter konkurs fortfarande är anslutet till företagshälsovården och har rätt att anlita dess tjänster. Företagshälsovårdens ersättningskrav utgör emellertid ofta en mycket osäker fordran eftersom den inte är prioriterad i konkursen. Vid detta förhållande ligger det enligt motionärerna i sakens natur att företagshälsovården kan vara mindre benägen till några insatser i konkursföretagen, något som är särskilt olyckligt då den psykiska pressen på de anställda i konkursföretagen gör behovet av företagshälsovård större än under normala förhållanden. Med hänvisning till det anförda hemställer motionärerna om en översyn av förmånsrättsordningen så att även avgifter till företagshälsovården räknas som prioriterad fordran.

I motion L302 av Karl-Gösta Svenson och Hans Dau (båda m) kritiserar det förhållandet att det allmännas fordran på skatter och avgifter har företräde framför fordringar som tillkommer företagets leverantörer och andra oprioriterade fordringsägare. Motionärerna påpekar att flertalet leverantörer är småföretagare som har förhållandevis svårt att skydda sig mot förluster. Staten har däremot genom skatte- och kronofogdemyndigheter god möjlighet att på ett tidigt stadium upptäcka om ett företag brister i redovisning och betalning. Genom snabba och effektiva ingripanden i sådana fall skulle staten kunna förebygga en fortsatt ekonomisk nedgång i företaget. Härtill kommer att staten i vissa fall kan hålla den som företräder ett aktiebolag personligt ansvarig för bolagets skatter och avgifter. Den förmånliga ställning som sålunda tillkommer staten vid en konkurs är orimlig och leder till att många småföretagare med fordringar på konkursföretaget råkar i ekonomiska svårigheter. Förmånsrättslagen bör därför ändras så att leverantörerna snarare får bättre förmånsrätt än staten.

En ändring av annat slag i förmånsrättsordningen förordas i motion L303 av Bengt Silfverstrand och Kurt Ove Johansson (båda s). Motionärerna hävdar att en bidragande orsak till det ökande antalet konkurser är det rådande lönegarantisystemet, som gör ett konkursförfarande ekonomiskt mera fördelaktigt än en rekonstruktion av företaget genom ackord. Denna oönskade effekt av lagstiftningen skulle upphöra om lönefordringar gavs förmånsrätt före företagsinteckningar. En lagändring av angiven innebörd skulle skapa incitament att åstadkomma rekonstruktioner av företag utan konkursförfarande. Motionärerna begär i enlighet med det anförda att en översyn av förmånsrättsordningen kommer till stånd.

Frågan om förmånsrätten för *skatter* har åtskilliga gånger prövats av riksdagen. Senast behandlades frågan våren 1988 (se LU 1987/88:21) med anledning av en motion, vari det förhållandet kritiserats att det allmännas fordran på skatter och avgifter har företrädare framför fordringar som tillkommer företagets kunder och andra oprioriterade fordringsägare. I betänkandet, som godkändes av riksdagen, avstyrkte lagutskottet motionen med hänvisning bl.a. till att det inom justitiedepartementet pågick arbete med riktlinjer för en mera omfattande utredning rörande obeståndsfrågor och att vid det arbetet även övervägdes behovet av en översyn av förmånsrättsordningen. Beträffande de närmare skälen till ställningstagandena i övrigt rörande skatteprivilegiet hänvisas till redogörelsen i LU 1987/88:21.

Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1986 ersattes lagen om företagsinteckningar av en ny lag om *företagshypotek* (prop. 1983/84:128, LU 1983/84:36). I samband med riksdagsbehandlingen av lagstiftningsärendet hade lagutskottet att ta ställning till en motion om en översyn av förmånsrättsordningen vid konkurs, syftande till att företagshypotek skulle ges en sämre förmånsrätt än fordran på lön eller pension. Enligt motionärernas mening skulle en sådan ändring i förmånsrättsordningen föranleda att banker och kreditgivare fick ett ökat incitament att nära följa och ingripa i utvecklingen hos ett företag på nedgång. Lagutskottet avstyrkte motionsyrkandet och anförde (s. 13) att en förändring av förmånsrätten i enlighet med motionärernas förslag skulle innebära att företagshypoteket fick förmånsrätt först efter såväl skatter och avgifter som löner och pensioner. En sådan ordning skulle enligt utskottets mening allvarligt försämra företagshypotekets kreditvärde och således stå i klar strid med de syften som låg bakom propositionen. En förändring i förmånsrättsordningen skulle vidare medföra mycket besvärliga övergångsproblem. Enligt utskottets mening borde det inte komma i fråga att vidta sådana ändringar i förmånsrättslagen som förordats i motionen.

Pågående arbete m.m.

Statens industriverk (SIND) har i en rapport (SIND 1985:7) Konkursutredningen kommit fram till att det finns ett behov bl.a. av ett nytt rekonstruktionsförfarande, alltså ett förfarande som syftar till att återställa livskraften hos ett företag som hamnat i ekonomisk kris. Enligt rapporten är det inte ovanligt att nybildade företag hamnar i ekonomisk kris trots att den affärsidé eller produkt som företaget bygger sin verksamhet på har en marknad och kan utgöra grund för en stabil rörelse. Problemen kan ha sitt ursprung i olika omständigheter såsom för litet eget kapital, okunnighet hos företagsledningen i ekonomiska frågor eller bristande erfarenhet av företagande i allmänhet. En konkurs kan i och för sig ofta medverka till en rekonstruktion av företaget. Den medför emellertid ofta stora kapitalförluster och försvagar den drabbade företagarens möjligheter att få nödvändiga krediter hos banker och leverantörer. Konkursen drabbar också ofta leverantörer och andra borgenärer med oprioriterade fordringar på ett sätt som hade gått att undvika med en annan form av rekonstruktion. Ackordsinstitutet har – i sin nuvarande utformning – enligt rapporten inte heller fått den praktiska

betydelse som man kunde önska. Beträffande omfattningen av det allmännas fordringar på skatter och avgifter i konkurser refererar SIND bl.a. till studier utförda av brottsförebyggande rådet, enligt vilka dessa fordringars andel av de sammanlagda fordringsbeloppen på senare år avsevärt minskat, särskilt vid jämförelse med det sammanlagda värdet av leverantörsfordringarna.

Lönegarantiutredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 1988:27) Lönegarantin och förmånsrättsordningen föreslagit ändringar i förmånsrättslagen som innebär att huvuddelen av lönefordringarna i en konkurs ges bättre förmånsrätt än företagshypotek. Syftet med förslaget anges vara att minska den attraktionskraft som konkursinstitutet har fått på grund av den statliga lönegarantin.

I november 1987 behandlade lagutskottet fem riksdagsmotioner vari hade tagits upp frågor om skuldsanering för fysiska personer och rekonstruktionsformer för företag i ekonomisk kris. Beträffande den sistnämnda frågan anförde lagutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1987/88:12, s. 25) inledningsvis att ett konkursförfarande i sig ofta ger goda möjligheter till rekonstruktion av företag som är på obestånd men som på sikt kan vara livskraftiga. Konkurs som instrument för företagsrekonstruktioner innebär emellertid vissa nackdelar. En sådan är att konkurs regelmässigt innebär värdeförstöring samt kan leda till sysselsättningsproblem och svårigheter för underleverantörer och legotillverkare. Till bilden hör också att det kan vara svårt för ett konkursdrabbat företag att fortsätta sin verksamhet eftersom möjligheterna att få erforderliga krediter från banker och leverantörer är små. Mot denna bakgrund fanns det enligt utskottets mening anledning att närmare överväga om man inte lagstiftningsvägen kan införa en ordning som medger att företag i kris får rådrum för att lösa sina problem. Rekonstruktionsförsök skulle därmed kunna påbörjas på ett tidigt stadium och utsikterna till en ändamålsenlig återuppbyggnad av livskraftiga företag kunna öka. På anförda skäl förordade utskottet att riksdagen gav regeringen till känna att frågan om nya former för rekonstruktion av företag borde bli föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning.

Med anledning av riksdagens begäran tillkallade regeringen år 1988 utredningen (Ju 1988:02) med uppdrag att utreda vissa konkursrättsliga frågor. I direktiven (dir. 1988:52) för utredningen anförts bl.a. att frågan om rekonstruktion av näringsverksamhet har samband med förmånsrättslagstiftningen på det sättet att borgenärer som anser sig ha betryggande säkerhet för sina fordringar ofta saknar intresse av att ta initiativ till åtgärder när de ser att gäldenären har hamnat i en besvärlig ekonomisk situation. Vidare framhålls att det ibland påstås att borgenärer med säkerhet i företagshypotek, vilka ju ofta är professionella kreditgivare, saknar tillräckligt incitament att aktivt följa upp kreditgivningen. I det sammanhanget berörs den slutsats vartill lönegarantiutredningen kommit i sitt ovan nämnda betänkande, nämligen att huvuddelen av lönefordringarna i en konkurs bör ges bättre förmånsrätt än företagshypotek. Mot den angivna bakgrunden finns det enligt direktiven anledning att nu mer förutsättningslöst se över i första hand de delar av förmånsrättsordningen som berörs av rekonstruktionsfrågorna. Utredningen bör dock vara oförhindrad att – i den mån utredningsarbetet ger anledning till det – komma in på även andra delar av förmånsrättsordningen. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete under år 1990.

I betänkandet behandlar utskottet tre motioner i vilka begärs att förmånsrättsordningen ändras i olika avseenden.

När konkurs inträffat skall, om medel finns i konkursboet, betalning först utgå för konkurskostnaderna och för annan skuld som konkursboet ådragit sig (s.k. massagäld). Av boets återstående medel sker därefter utdelning till borgenärerna i viss ordning, den s.k. förmånsrättsordningen. Bestämmelser om i vilken ordning olika fordringar skall betalas finns i förmånsrättslagen (1970:979). Förmånsrättslagen (FRL) skiljer mellan särskilda och allmänna förmånsrätter. De särskilda förmånsrätterna (4–8 §§) belastar endast viss egendom och har i princip förmånsrätt före de allmänna förmånsrätterna. Särskild förmånsrätt följer bl.a. med *företagshypotek*, varmed avses en säkerhetsrätt på grund av inteckning i en näringsidkares lösa egendom, och inteckning i fast egendom. Vidare ger betalningssäkring förmånsrätt i den egendom som har tagits i anspråk.

De allmänna förmånsrätterna (10–13 §§) avser all egendom som ingår i gäldenärens konkursbo. Enligt 10 § FRL har till en början vissa fordringar, som står de egentliga konkurskostnaderna nära, allmän förmånsrätt. Hit hör exempelvis borgenärs kostnad för att sätta gäldenären i konkurs. I 11 § FRL regleras därefter allmän förmånsrätt för fordran på skatt och allmän avgift, det s.k. *skatteprivilegiet*. De skatter och avgifter som omfattas av skatteprivilegiet är bl.a. de viktigaste direkta skatterna, mervärdesskatt och socialavgifter. Slutligen regleras i 12 och 13 §§ den förmånsrätt som arbetstagare har i arbetsgivares konkurs för sin fordran på lön eller pension, det s.k. *löneprivilegiet*.

Fordringar utan förmånsrätt har inbördes lika rätt och får betalt i förhållande till fordringsbeloppet i den mån egendomen i konkursboet räcker till.

Nära samband med förmånsrättsordningen har reglerna om statlig lönegaranti vid konkurs. Bestämmelserna innebär i korthet att staten svarar för betalning av arbetstagarens lönefordran hos arbetsgivare som försatts i konkurs. I fråga om utbetalt belopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären vilket innebär att statens fordran för lönegarantin har förmånsrätt enligt löneprivilegiet. Lönegarantin finansieras genom arbetsgivaravgifter.

I *motion L302* av Karl-Gösta Svenson och Hans Dau (båda m) kritiserar det förhållandet att det allmännas fordran på skatter och avgifter har företräde framför fordringar som tillkommer företagets leverantörer och andra oprioriterade fordringsägare. Den förmånliga ställning som sålunda tillkommer staten vid en konkurs anser motionärerna vara orimlig och förhållandet leder enligt dem till att många småföretagare med fordringar på konkursföretaget råkar i ekonomiska svårigheter. Motionärerna begär att förmånsrättslagen ändras så att leverantörerna snarare får bättre förmånsrätt än staten.

En ändring av annat slag i förmånsrättsordningen förordas i *motion L303* av Bengt Silfverstrand och Kurt Ove Johansson (båda s). Motionärerna hävdar att det rådande lönegarantisystemet bidrar till att konkursförandet

uppfattas som ekonomiskt mera fördelaktigt än andra rekonstruktionsformer och att denna icke önskvärda effekt av lagstiftningen skulle upphöra om lönefordringar gavs förmånsrätt före företagshypotek. Motionärerna begär att en översyn av förmånsrättsordningen kommer till stånd.

Frågan om vilken förmånsrätt som skall tillkomma olika fordringar i händelse av konkurs har prövats av riksdagen vid åtskilliga tillfällen under 1970- och 1980-talen. Som en följd härav har flera ändringar gjorts i förmånsrättsordningen. Sålunda förbättrades genom lagstiftning år 1975 förmånsrätten för fordringar med säkerhet i företagsinteckning (numera företagshypotek) och för skatter och avgifter på så sätt att dessa fordringar gavs företräde framför löne- och pensionsfordringar. År 1978 beslutades att särskild förmånsrätt skulle gälla i egendom som varit föremål för betalnings-säkring.

Sedan riksdagen på hemställan av lagutskottet (I.U 1987/88:12) givit regeringen till känna att frågan om nya former för rekonstruktion av företag borde bli föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning tillkallade regeringen år 1988 utredningen (Ju 1988:02) med uppdrag att utreda vissa konkursrättsliga frågor. I direktiven (dir. 1988:52) för utredningen anförts bl.a. att det finns anledning att nu mer förutsättningslöst se över i första hand de delar av förmånsrättsordningen som berörs av rekonstruktionsfrågorna. Vidare framhålls att utredningen skall vara oförhindrad att – i den mån utredningsarbetet ger anledning till det – också komma in på andra delar av förmånsrättsordningen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts i utredningsdirektiven utgår utskottet från att de spörsmål som tas upp i motionerna L302 och L303 kommer att behandlas av utredningen angående vissa konkursrättsliga frågor. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna är därför inte påkallad.

En särskild fråga angående förmånsrätt i konkurs tas upp i *motion L301* av Ove Karlsson m.fl. (s). I motionen framhålls att fordran gentemot ett företag på grund av företagshälsovård, som utförs efter det att företaget försatts i konkurs, inte är förenad med förmånsrätt i konkursen. Förhållandet kan enligt motionärerna leda till negativa konsekvenser för anställda i företag som drivs vidare efter konkurs, eftersom den som anordnar företagshälsovården torde vara mindre benägen till insatser i konkursföretagen om det är osäkert i vad mån betalning härför kan påräknas. Motionärerna hemställer att förmånsrättsordningen ses över så att även kostnader för företagshälsovård räknas som prioriterad fordran.

Utskottet konstaterar att det av motionärerna aktualiserade problemet kan uppkomma när det företag som sedermera drabbas av konkurs uppdragit åt någon utomstående att ombesörja företagshälsovården. I sådana fall saknar fordringarna på företaget för den meddelade vården förmånsrätt på samma sätt som andra krav på företaget för levererade varor och tjänster.

Enligt utskottets mening är det självfallet angeläget att en fullgod företagshälsovård kan åtnjutas också av dem som är anställda i företag som drivs vidare efter konkurs. Utskottet kan därför instämma i uppfattningen att det inte är tillfredsställande om gällande regler leder till en sämre företags-hälsovård för personer som arbetar i ett konkursdrabbat företag än för andra

anställda. Utskottet vill emellertid understryka att även om den som ombesörjer företagshälsovården inte har förmånsrätt för sina fordringar det inte saknas möjligheter för honom att skydda sina anspråk. Den som ombesörjer företagshälsovården har nämligen lagenlig rätt att i anledning av konkursen säga upp det avtal om tillhandahållande av vård som finns mellan honom och företaget. Om så sker och ett nytt avtal träffas med konkursboet får de anspråk avseende meddelad företagshälsovård som därefter uppkommer karaktär av massafordran, för vilken betalning skall utgå innan någon utdelning får ske för konkursfordringarna.

Av det anförda framgår att det av motionärerna påtalade problemet i många fall bortfaller om den som åtar sig uppdrag att ombesörja företagshälsovård håller sig informerad om det uppdragsgivande företags ställning och aktivt tillvaratar sin rätt i fall då företaget försätts i konkurs. I sammanhanget bör understrykas att också konkursförvaltaren i företag som fortsätter driften efter konkurs har ett ansvar för att hälsovården för de anställda fungerar tillfredsställande. Enligt utskottets mening torde det aktuella spörsmålet därför huvudsakligen kunna karakteriseras som ett informationsproblem och i mindre mån ha att göra med frågan om förmånsrätt för fordran på grund av företagshälsovård. Frågan är emellertid av den beskaffenheten att den förtjänar att övervägas ytterligare. Sådana överväganden synes lämpligen kunna göras inom ramen för den ovan nämnda utredningen med uppdrag att utreda vissa konkursrättsliga frågor. Motionen jämte utskottets betänkande i ärendet bör därför överlämnas till utredningen för att tas i beaktande under utredningens arbete.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande förmånsrätt för fordran på grund av företagshälsovård*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L301 hos regeringen hemställer att motionen jämte utskottets betänkande i denna del överlämnas till utredningen (Ju 1988:02) med uppdrag att utreda vissa konkursrättsliga frågor,

2. *beträffande översyn av förmånsrättsordningen*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:L302 och 1988/89:L303.

Stockholm den 9 mars 1989

På lagutskottets vägnar

Lennart Andersson

Närvarande: Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inger Hestvik (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Gunnar Thollander (s), Hans Rosengren (s), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c), Elisabeth Persson (vpk), Elisabet Franzén (mp), Lena Boström (s) och Charlotte Cederschiöld (m).

**Förmånsrätt för fordran på grund av företagshälsovård
(mom. 1)**

Allan Ekström (m), Ewy Möller (m) och Charlotte Cederschiöld (m) anför:

I motion L301 framhålls att fordran gentemot företag på grund av företagshälsovård, som utförs efter det att företaget försatts i konkurs, ej är förenad med förmånsrätt i konkursen, något som skulle kunna leda till negativa konsekvenser för anställda i företag som drivs vidare efter konkurs. Den som anordnar företagshälsovården torde nämligen vara mindre benägen till insatser i konkursföretagen, om det är osäkert i vad mån betalning därför kan påräknas. Motionen utmynnar i begäran att förmånsrättsordningen ändras så att även kostnader för företagshälsovården räknas som prioriterad fordran.

Som utskottet uttalat kan den som anordnar hälsovård (uppdragstagaren) undgå att utsättas för den påtalade ekonomiska risken genom att säga upp avtalet med sin uppdragsgivare och göra fortsatt tillhandahållande av hälsovård beroende av nytt avtal med konkursboet. För fordran som därefter uppkommer åtnjuter uppdragstagaren bästa rätt. Den risk som uppdragstagaren utsätter sig för är fördenskull inskränkt till fordran som uppkommit *före* konkursen. Detta anspråk är emellertid enligt vår mening icke mera "skyddsvärt" än andra krav på betalning för tillhandahållna varor och tjänster.

Trots denna vår principiella inställning har vi emellertid icke velat motsätta oss att motionen hanteras på sätt utskottet föreslagit.